

TỪ CHẤN THƯƠNG BỊ BỎ RƠI ĐẾN SỰ CHỮA LÀNH SINH THÁI
TRONG TIỂU THUYẾT *XA NGOÀI KIA NƠI LOÀI TÔM HÁT* CỦA
DELIA OWENS

FROM THE TRAUMA OF ABANDONMENT TO ECOCRITICAL
HEALING IN DELIA OWENS' NOVEL *WHERE THE CRAWDADS SING*

Vũ Tín Trung*

Trường THPT Phong Phú, Thành phố Hồ Chí Minh

*vtrung120@gmail.com

Ngày nhận bài:

03/01/2026

Ngày chấp nhận đăng:

22/4/2026

Keywords: Personal trauma, Ecocriticism, Social isolation, Delia Owens, *Where the Crawdads Sing*.

Từ khóa: Chấn thương cá nhân, Phê bình sinh thái, Sự cô lập xã hội, Delia Owens, *Xa ngoài kia nơi loài tôm hát*.

ABSTRACT

Where the Crawdads Sing of Delia Owens was published in 2018, created a global phenomenon with over six million copies sold. Her debut novel captures readers' hearts through a poetic and beautiful picture of North American nature but concealed behind it is a fate abandoned by human society. This article proposes an approach to the work from trauma theory and ecocriticism to elucidate the Kya Clark's layers of trauma and the healing capacity from the marsh ecology for this character. The results show that Kya is a person who suffers three layers of trauma: family, lovers, and the residents of Barkley Cove town but she is also the one who proactively seeks nature to be sheltered and to receive the rules of self-defense and survival in a harsh world. Through this, the research affirms the profound humanistic significance of this novel.

TÓM TẮT

Xa ngoài kia nơi loài tôm hát của Delia Owens được xuất bản vào năm 2018 đã gây ra một cơn sốt toàn cầu với sáu triệu bản được bán ra. Tiểu thuyết đầu tay của nhà văn đã chạm đến trái tim bạn đọc bởi bức tranh thiên nhiên Bắc Mỹ thơ mộng, xinh đẹp nhưng ẩn khuất sau đó là một thân phận bị ruồng bỏ bởi xã hội loài người. Bài viết đề xuất cách tiếp cận tác phẩm trên từ lý thuyết chấn thương và phê bình sinh thái để thấy được những tầng chấn thương của Kya Clark và khả năng chữa lành đến từ sinh thái đồng lầy đối với nhân vật này. Kết quả cho thấy Kya là người gánh chịu ba tầng chấn thương: gia đình, những người tình và cư dân thị trấn Vũng Barkley nhưng cũng chính cô là người chủ động tìm về thiên nhiên để từ đó được chở che và tiếp nhận những quy tắc tự vệ sinh tồn trong thế giới khắc nghiệt. Qua đó, nghiên cứu khẳng định ý nghĩa nhân văn sâu sắc của tiểu thuyết này.

1. Giới thiệu

Lý thuyết chấn thương trở thành một hiện tượng bùng nổ trong địa hạt văn chương vào thập niên 90 của thế kỉ XX. Đó là khi nhiều sự kiện biến động về chính trị, xã hội từ đầu thế kỷ như hai cuộc đại chiến thế giới lần I và II, các cuộc xung đột sắc tộc, diệt chủng, nội chiến chia cắt như ở Việt Nam, Triều Tiên,... dần biến thành những dĩ vãng, nhưng không nhạt nhòa. Cathy Caruth được xem là một trong những người tiên phong trong việc sử dụng lý thuyết chấn thương trong văn học. Trong *Unclaimed Experience: Trauma and the Possibility of History* (Kinh

nghiệm không được khẳng định: chấn thương và những khả năng của lịch sử), Cathy Caruth cho rằng: “Theo định nghĩa phổ biến nhất, chấn thương mô tả một kinh nghiệm choáng ngợp trước những biến cố đột ngột hay thảm khốc; phản ứng với sự kiện ấy thường xuất hiện dưới dạng ảo giác cùng các hiện tượng xâm nhập, vốn bị trì hoãn nhưng tái diễn một cách không kiểm soát được” (Cathy Caruth, *Vết thương và giọng nói*, Hải Ngọc dịch). Thật ra, trước đó Sigmund Freud – một nhà tâm thần người Áo đã bắt đầu nghiên cứu và công bố nhiều công trình quan trọng về giới thuyết này. Ông và cộng sự của mình là nhà tâm thần học Joseph Breuer đều đồng ý rằng cơ chế hồi tưởng chính là một trong những điều khiến những bệnh nhân bị rối loạn phân ly/ triệu chứng nhiều tâm phải chịu đau khổ. Nếu có một sự kiện có chiều kích tương đương với sang chấn trong quá khứ xuất hiện và tác động thì ngay lập tức, “con đê của sự kiềm nén” sẽ vỡ ra và một loạt những đau khổ, lo âu, hoang loạn lũ lượt vây quanh bệnh nhân khiến người này phải chịu đau đớn. Tiếp biến từ quan niệm của Sigmund Freud, có thể thấy Caruth đã mang đến một cách hiểu mới mẻ: chấn thương vừa là dấu vết hình thành trong quá khứ, vừa tồn tại âm ỉ và phức tạp đến hiện tại. Dựa vào nguyên tắc khoái cảm và xung năng (bản năng) của bản thân, người bị rối loạn phân ly/triệu chứng nhiều tâm sẽ có thể tiếp tục “trám lấp tổn thương” để kiềm nén chấn thương quay lại; bởi lẽ giữa nguyên tắc khoái cảm và xung năng sống/chết (bản năng sống/chết) có sự tương đồng trong việc cố gắng làm thuyên giảm những căng thẳng, áp lực mà những tổn thương tinh thần từ quá khứ gây ra. Nếu như “xung năng chết” đưa con người đến tình trạng hủy hoại thân thể bằng mọi cách để đi đến cái chết nhằm giải tỏa căng thẳng thì “xung năng sống” lại có khả năng giúp con người dồn nén những chấn thương để tiếp tục tồn tại: “Nếu sự sống vẫn tiếp nối, bất chấp xung năng chết, là bởi vì có những sức mạnh khác kháng cự xung năng này, đó là “xung năng sống” hoặc “xung năng sinh tồn”” (Sigmund Freud, 2016, tr. 9).

Nếu như chấn thương học tập trung lí giải cấu trúc phức tạp trong tâm lí của nhân vật thì phê bình sinh thái lại đem đến hệ hình lý thuyết để xem xét chức năng của tự nhiên đối với việc chữa lành những vết thương tâm hồn. Tuy nhiên, trước sự phát triển nhanh chóng của quá trình đô thị hóa, con người đang có xu hướng lãng quên vai trò của tự nhiên; họ bộc lộ sự vô cảm, thờ ơ trước việc nó đang bị tàn phá một cách nặng nề. Chính vì vậy mà lý thuyết phê bình sinh thái ra đời vào những năm 80 của thế kỉ XX để tự nhiên bắt đầu đổi chất ngược lại nhân loại về nghĩa vụ và trách nhiệm của họ đối với nó, đánh thức con người về hiểm họa đứng trước bờ vực bị tận diệt của môi trường sinh thái. Điều này đánh dấu việc cần phải đặt chủ nghĩa sinh thái vào vị trí chủ đạo thay cho chủ nghĩa nhân loại trung tâm: “Trước hết, sự xuất hiện của phê bình sinh thái có ý nghĩa như một đối thoại văn hóa, khi nó đề xuất tư tưởng lấy sinh thái làm trung tâm thay thế tư tưởng con người làm trung tâm” (Nguyễn Đăng Điệp, 2017, tr.41). Có thể nói, chỉ khi nào con người biết bắt đầu lắng nghe tiếng nói của thiên nhiên thì lúc ấy họ mới nhận ra tự nhiên không chỉ là đối tượng bị thống trị mà thay vào đó nó còn đóng một vai trò quan trọng đối với số phận của con người. Bởi lẽ tự nhiên không chỉ mang lại những lợi ích về mặt vật chất mà nó còn là một trong những liệu pháp giúp tha nhân có thể tái kiến thiết lại trạng thái tinh thần bình ổn trong xã hội đầy biến động. Điều này đã được biểu đạt trong văn học Đông Tây, từ những bài thơ cổ điển đến những bộ tiểu thuyết hiện đại, nơi đâu ta cũng thấy được dấu chân của sinh thái. Thêm vào đó, trước khi trở thành một tiểu thuyết gia, Delia Owens đã từng là một nhà sinh thái học chuyên nghiên cứu về các loài động - thực vật. Điều này đặt ra yêu cầu cấp thiết phải nhìn nhận tác phẩm này dưới góc độ của lý thuyết phê bình sinh thái, qua đó ta có thể bóc tách thêm những tư tưởng và thông điệp mà nhà văn gửi gắm về các vấn đề liên quan đến đạo đức sinh thái.

Tóm lại, có thể thấy việc kết hợp hai giới thuyết trên là hoàn toàn có cơ sở và phù hợp với nội dung nghiên cứu. Khi đánh giá nhân vật Kya Clark dưới lăng kính của chấn thương, chúng tôi nhận thấy đây là một nhân vật có tâm lí bị ảnh hưởng nặng nề bởi những lần bị đoạn tuyệt trong suốt cuộc đời. Song song với đó, lý thuyết phê bình sinh thái cho thấy sự phù hợp khi phân tích hành trình tự chữa lành của cô gái đồng lầy, qua đó khẳng định rằng tự nhiên luôn bao dung và chở che cho con người. Tự nhiên không chỉ đóng vai trò là cảnh quan thông thường mà còn là

một thực thể có chức năng trị liệu, giúp Kya đi từ một nạn nhân bị xã hội cô lập đến một cá nhân có khả năng thích nghi và hòa hợp với các quy luật sinh học. Điều này được thể hiện qua một số hành động của Kya như việc biết tìm con đường tự sinh tồn nơi đồng lầy hoang dã, dùng nghệ thuật để chữa lành những chấn thương từ sự ruồng bỏ từ thế giới loài người và tự vệ trước những mối đe dọa đến sự sống của mình.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1 Ba tầng chấn thương của nhân vật Kya

2.1.1 Chấn thương kép từ gia đình và cư dân thị trấn vùng Barkley

Kya Clark hay còn có tên gọi khác là “Cô gái đồng lầy”, là nạn nhân phải gánh chịu nỗi đau bị bỏ rơi nhiều lần trong xã hội văn minh của loài người: Cư dân trong thị trấn vùng Barkley, gia đình và những người tình. Xã hội loài người đã bạc đãi Kya, một cô bé bảy tuổi bị bỏ mặc ở nơi tự nhiên hoang dã đầy rẫy nhiều mối nguy hiểm. Cư dân trong thị trấn vùng Barkley đa phần đều có thái độ khinh miệt, dè bủ “cô gái đồng lầy” vì họ cho rằng đồng lầy là nơi lưu trú của những kẻ lạc loài, không có giá trị trong xã hội. Delia Owens còn đề cập rõ hơn về những đàn ông trở về từ chiến tranh đến sống trong đồng lầy. Điều này liên đới trực tiếp đến người cha của Kya, bởi vốn dĩ ông là một cựu binh trở về từ thế chiến thứ II. Với sự cống hiến cho cuộc chiến, đáng lẽ Jake phải có một điều kiện sống tốt hơn nhưng điều còn lại chỉ là một cái huân chương, lệnh xuất ngũ, cái chân tật nguyền và tâm hồn tan vỡ: “Một vài kẻ khác đến chiếm dụng đất gần đây, đặc biệt là sau hai cuộc chiến tranh thế giới, khi những người đàn ông trở về trong tan nát và túng quẫn” (Delia Owens, 2023, tr. 16). Do chịu sự sang chấn tâm lý từ chiến tranh cộng với việc sống nghèo khó nơi đồng lầy hoang dã, Jake luôn trong tình trạng lạm dụng rượu nặng và thường xuyên tìm có bạo hành vợ con như một cách để làm quên đi những ám ảnh về hình ảnh pháo sáng nơi chiến hào và cái chân tật nguyền của ông. Mẹ Kya và các anh chị vì chịu không nổi sự tra tấn ấy đã lần lượt bỏ đi để lại một mình cô sống cùng với người cha nghiện rượu. Người đàn ông ấy cũng rời bỏ căn lán không một lời từ biệt, thể hiện sự cắt đứt sợi dây liên hệ cuối cùng giữa Kya và gia đình.

Kya chịu sự kì thị, né tránh vì thừa hưởng xuất thân không mấy danh giá từ người cha của mình. Không ít lần cô bé đã muốn hòa nhập với đời sống văn minh nhưng đổi lại chỉ là những ánh nhìn đầy kinh tởm, chế giễu của cư dân vùng Barkley. Từ thuở bảy tuổi, lần đầu bước ra thị trấn, Kya đã phải nghe lời thóa mạ từ Pansy Price: “Nói làm gì con bé đó. Mấy đứa hông thể đổ tội lên người khác, kể cả thứ rác rưởi đầm lầy” (Delia Owens, 2023, tr. 30). Đến khi trưởng thành, cô cũng bị người tình Chase Andrews dùng lời lẽ miệt thị: “Phải cô ta hoang dại như một con cáo cái mắc bẫy. Đúng như ta trông đợi từ một ả hồ ly đồng lầy. Đáng từng đồng đồ xằng đấy” (Delia Owens, 2023, tr. 273). Định kiến thiếu tình người của cư dân thị trấn về cư dân đồng lầy chính là thứ đẩy Kya đi sâu hơn vào tự nhiên hoang dã. Như vậy có thể nhận định những chấn thương của Kya vốn dĩ xuất phát từ sự bỏ rơi của cộng đồng đối với những phận người ở đồng lầy; đồng thời vết thương của cô còn bị trầm trọng hóa bởi vết sẹo chiến tranh của người cha và sự tan vỡ của gia đình.

2.1.2 Chấn thương từ những người tình

Hai người tình Tate Walker và Chase Andrews là những người mang lại cho Kya một cảm thức thuộc về xã hội loài người một cách nhất thời. Họ giúp cô nài nỉ xóa bỏ sự cô độc, chấn thương bởi sự bỏ rơi của gia đình để hòa nhập vào xã hội văn minh: “cùng tha nhân xây dựng nên một loại quan hệ thương yêu hòa hợp” (Lưu Phóng Đồng, 1995, tr. 43) nhưng những nhân vật nam này cũng chính là tác nhân bồi đắp thêm một tầng chấn thương khi lại ruồng bỏ Kya như gia đình và Vùng Barkley đã từng sinh sống.

Đầu tiên là Tate, một hình mẫu nhân vật cứu rỗi nhưng lại thiếu sự nhất quán về sau. Nhân vật này là người đã nhiều lần giúp đỡ và dẫn dắt Kya đến văn minh loài người; có thể kể đến như dạy cho cô biết viết – đọc khi lên mười bốn tuổi và gợi ý về công việc viết sách để tăng thu nhập,... Có thể nói Tate chính là “mối tình đầu” bởi những điều tốt đẹp mà anh đã làm cho cô

nhưng bên cạnh đó điều cũng làm tổn thương Kya bởi giữa tình yêu và sự nghiệp, Tate đã không ngần ngại chọn trở thành một nhà nghiên cứu thay vì tiếp tục sống cùng Kya, chính “sự ra đi không lời tạm biệt” của anh chàng vào ngày Quốc Khánh Hoa Kỳ (4 tháng 7) đã làm cho chấn thương “bị bỏ rơi” trong tâm hồn cô nàng quay trở lại.

Chase Andrews cũng là một người tình khiến Kya phải đau khổ vì bị bỏ rơi trong tình yêu. Nhưng so với Tate, Chase ích kỷ và tàn nhẫn hơn nhiều bởi lẽ hắn tiếp cận cô bằng bản năng của một “kẻ săn mồi” trong vỏ bọc tình yêu. Những cuộc dạo chơi trong đồng lầy sau đó, sự tiếp xúc thân mật và vô vàn lời hứa hẹn về một gia đình đầm ấm trong tương lai đã khiến Kya tin những điều đó là thật. Sự thật chỉ vỡ lẽ khi cô đọc được tin Chase sẽ kết hôn với Pearl Stone thì Kya mới nhận ra hôn nhân chỉ là “mồi nhử” để Chase buộc Kya hiến dâng thân thể của mình cho hắn: “Không phải tình cờ mà Chase tinh ranh nhắc tới hôn nhân làm mồi nhử, lập tức đưa cô lên giường rồi bỏ cô với cô gái khác” (Delia Owens, 2023, tr. 290). Tình tiết này làm cho chấn thương “bị ruồng bỏ” của Kya dấy lên một lần nữa từ sau khi bị gia đình, thị trấn và Tate Walker bỏ rơi trong quá khứ. Để chấn thương ngưng vang lên, một lần nữa Kya phải chọn trở về nơi đồng lầy hoang dã. Cô tiếp tục rong ruổi trên các vùng duyên hải, miệt mài thu thập và nghiên cứu vỏ sò, lông chim. Tuy vậy, Chase Andrew như một “kẻ đe dọa sự sống” khi vẫn tiếp tục thực hiện những hành vi áp bức như đuổi bắt, cưỡng bức. Chính điều này khiến xung năng sống của Kya trở dậy mãnh liệt hơn bao giờ hết, cô hòa làm một với đồng lầy và bắt đầu cho kế hoạch loại bỏ đối tượng gây chấn thương.

Kết lại, sự bỏ rơi của cư dân thị trấn đối với những thân phận lạc loài nơi đồng lầy chính là “tàng chấn thương cơ bản”. Hậu quả đã làm cho gia đình Kya trở thành những con người không có giáo dục và nghề nghiệp ổn định, sống chui rúc trong căn lán và kiếm ăn qua ngày ở đồng lầy. Thêm vào đó, sự rời đi lần lượt của cả gia đình và sự phản bội từ các người tình đã vô tình tạo nên cấu trúc chấn thương chất chồng, khiến cho cô suốt đời sống trong nỗi ám ảnh bởi thân phận bị ruồng bỏ của mình. Những điều này đã trở thành động lực thúc đẩy nhân vật chọn cách trở về và thích nghi hoàn toàn vào không gian tự nhiên để tìm kiếm phương thức chữa lành cho chính bản thân mình.

2.2 Tính hai mặt của sinh thái đồng lầy trong hành trình chữa lành chấn thương

2.2.1 Sự chữa lành kì diệu từ đồng lầy

Có thể nói, hành trình sinh tồn của Kya từ thuở ấu thơ đến khi trở thành một người phụ nữ xinh đẹp đều có sự đồng hành kì diệu từ tự nhiên. Trong những đêm đầu của hành trình sinh tồn và tự vệ đơn độc, đã có lúc Kya sợ hãi trước sự âm u, vắng lặng đến rợn người trong căn lán nơi hoang dã nhưng đáp lại nỗi sợ ấy là âm thanh du dương của đồng lầy: “Trong một lúc, con bé sợ đến cứng người không nuốt được, nhưng vừa khi đó thì bài ca quen thuộc của lũ ếch cây và châu chấu voi ngân lên, lấp đầy bóng tối... Đồng lầy rúc lại gần con bé với màn sương giăng thấp, và nó thiếp đi” (Delia Owens, 2023, tr. 25), hay “Nhưng mỗi khi vấp ngã, chính mặt đất đỡ nó... Vẫn còn đó, nhưng sâu thẳm thẳm. Kya áp bàn tay lên mặt đất đang thở, ẩm ướt, và đồng lầy trở thành người mẹ của nó” (Delia Owens, 2023, tr. 52). Những chi tiết này giúp người đọc liên tưởng đến sự hoán đổi hình mẫu: đồng lầy đã thay thế cho mẹ của Kya, giúp cô bé vượt qua sợ hãi để bước vào giấc ngủ và ôm ấp, nâng đỡ khi cô vấp ngã.

Đồng lầy không hề bỏ rơi Kya như cái cách mà xã hội loài người đã làm. Thay vào đó, nó giúp cô nàng xoa dịu nỗi đau bị bỏ rơi. Sau mỗi lần “bị bỏ rơi” Kya lại trở về với vòng tay của tự nhiên, chính nhân vật này cũng phải thừa nhận sự có mặt của tự nhiên (đồng lầy) là một điểm tựa mỗi khi chao đảo khi chấn thương vang lên: “Tự nhiên có vẻ là hòn đá duy nhất sẽ không trượt đi giữa dòng chảy.” (Delia Owens, 2023, tr. 293). Đoạn độc thoại của Kya cho thấy thực chất sự chữa lành trên không phải chỉ đến từ một phía là đồng lầy mà chính cô đã tự chuyển hóa bản thân mình từ một cá nhân bị xã hội cô lập trở thành một thực thể thích nghi độc lập trong thế giới tự nhiên. Ý chí sinh tồn cùng niềm tin yêu trọn vẹn vào thiên nhiên đã giúp cô sống sót. “Vem” chính là món quà đầu tiên mà “người mẹ đồng lầy” dành cho Kya trong chương “Túi vải bố đầy”;

đó là kẻ sinh nhai đầu tiên trong đời của cô bé, giúp nó đỡ được đầy bình xăng và mua được nhiều nhu yếu phẩm khác từ cửa tiệm của Jumpin.

Đồng lầy tự nhiên mang đến cho Kya những người bạn như bầy mòng biển, con diệc xanh sống gần cái lán, điều hâu Cooper,... Sau mỗi lần Kya chịu tổn thương bởi “sự bỏ rơi” thì những người bạn từ đồng lầy sẽ bất ngờ xuất hiện và xoa dịu nỗi đau của cô bé, đây được xem là mô típ thường gặp trong tiểu thuyết này. Ví dụ như ở chương “Trường học”, nhân vật đã bị những học sinh khác cười nhạo, miệt thị về xuất thân từ “đồng lầy” của mình. Lúc này, Kya dứt khoát tìm về tự nhiên và bầy mòng biển lại bay đến an ủi cô bé: “Một vài chú chim mổ khế vào giữa mấy ngón chân con bé, và nó cười to vì nhột cho tới khi nước mắt chảy trào... sợ rằng lũ chim cũng sẽ bỏ lại nó như tất cả mọi người. Những bầy mòng biển ngồi xuống trên bờ biển quanh nó và như mọi khi, tiếp tục bận rộn rĩa đôi cánh xám dài” (Delia Owens, 2023, tr. 47). Hay một trường hợp khác là điều hâu Cooper, trong lúc Kya đang sống trong mù mịt và tuyệt vọng khi chân thương “bị bỏ rơi” bị lấp lại bởi người tình Tate Walker, con điều hâu đóng vai trò như một sứ giả từ đồng lầy, tiếng gọi từ tự nhiên đưa Kya trở về với đồng lầy hoang dã: “Nhìn chú, cuối cùng Kya tự nhủ, “Minh phải trở lại đồng lầy,” và cô lấy thuyền đi, lướt dọc những con kênh và dòng nước nhỏ, tìm tổ chim, lông vũ, vỏ sò, lần đầu tiên kể từ khi Tate bỏ rơi cô” (Delia Owens, 2023, tr. 200).

Theo Sigmund Freud, “xung năng sống” (bản năng sống) cùng với “xung năng chết” (bản năng chết) là hai phạm trù không thể không nhắc đến khi đề cập đến chấn thương tinh thần của con người. Như đã biết, nếu như “xung năng chết” đưa con người đến tình trạng hủy hoại thân thể bằng mọi cách thì “xung năng sống” lại có khả năng giúp con người dồn nén những chấn thương để tiếp tục tồn tại. Sigmund Freud từng nói đến ba con đường để có thể giải tỏa những bức bách của “xung năng sống”: Một là giải tỏa bằng cách tưởng tượng và đi vào những giấc mơ, hai là sự giải thoát đến từ tôn giáo, ba là “thăng hoa vào nghệ thuật” (Nguyễn Hào Hải, 2001, tr. 61 – tr. 68). Ở trường hợp của nhân vật Kya tiểu thuyết *Xa ngoài kia nơi loài tôm hát*, chúng tôi cho rằng “thăng hoa vào nghệ thuật” chính là con đường mà nhân vật sử dụng để chữa lành những chấn thương, cụ thể là hai môn nghệ thuật “thơ ca” và “hội họa”. Kya thừa hưởng niềm yêu thích đối với hai môn nghệ thuật này từ mẹ của cô là bà Julienne Maria Jacques. Kya dùng “thơ ca” và “hội họa” để chữa lành. Trước tiên là thơ ca, sau khi được Tate Walker dạy chữ, cô nàng đã đọc và dần thân việc sáng tác vì cảm thấy nó có thể xua đi những nỗi cô đơn của cô nàng: “Chúng làm con bé bật cười to, lấp đầy vài phút cô đơn của ngày dài đơn độc” (Delia Owens, 2023, tr. 159). Nhân vật ẩn mình dưới bút danh của Amanda Hamilton, làm những bài thơ có chủ đề về đồng lầy, nỗi cô đơn hay sự hận thù trong tình yêu,... Và trong các bài thơ, bên cạnh sự chấn thương của Kya không ít lần độc giả sẽ được nhìn thấy hình ảnh thiên nhiên vùng Bắc Mỹ đẹp đẽ và thơ mộng.

Bên cạnh thơ ca, Kya còn “thăng hoa vào hội họa” như là một cách để chữa lành, những bức tranh được cô vẽ nên cũng được lấy cảm hứng từ đồng lầy; đó là lông vũ, vỏ sò, hoa cỏ, côn trùng,... Bộ sưu tập hội họa của Kya trong sự “sống đôi” với những chấn thương của cô nàng: “Thế nhưng khi bộ sưu tập của cô lớn lên, nỗi cô đơn trong cô cũng vậy. Một nỗi đau lớn bằng cả trái tim sống trong lồng ngực cô gái. Không gì có thể xoa dịu được nó.” (Delia Owens, 2023, tr. 201). Về sau, nhờ sự tài năng và tỉ mỉ của Kya Clark, vẻ đẹp tiềm tàng, hoang sơ của đồng lầy được những nhà xuất bản lớn đón nhận. Có thể nói trường hợp thăng hoa qua nghệ thuật hội họa và thơ ca chính là phương thức để Kya Clark tự chữa lành những vết thương của mình. Việc sách của cô nàng được xuất bản cũng chính là lúc tiếng nói tâm hồn của Kya bắt đầu được trả lại sau những lần bị ruồng bỏ tước đi buộc cô phải câm lặng. Nhờ vào việc nghiên cứu và viết sách Kya đã có tiền để sửa chữa căn lán và mua lại toàn bộ đất đai; góp phần giữ lại những ký ức về gia đình và giúp đồng lầy thoát khỏi nguy cơ bị con người khai phá để xây dựng khu nghỉ dưỡng. Đó là sự đền đáp của Kya dành cho đồng lầy; điều này chứng tỏ mối quan hệ mật thiết, có sự cộng sinh, đồng đẳng giữa tự nhiên và một người phụ nữ trong một chính thể nhất định.

2.2.2 Bản thể đen tối của “Cô gái đồng lầy” – một sự chống trả từ đầm lầy tự nhiên

Từ ban đầu, tác giả Delia Owens đã phân biệt rõ ràng giữa “đầm lầy” và “đồng lầy”. Nếu như đồng lầy là một không gian tràn ánh sáng thì trái lại đầm lầy lại tượng trưng cho bóng tối khuất lấp: “Rồi trong chính đầm lầy, ở đó đây, đầm lầy đích thực len lỏi vào những vùng trũng thấp,... Nước đầm lầy tĩnh lặng và tối tăm, nuốt chửng ánh sáng trong cổ họng bùn nhớp nháp” (Delia Owens, 2023, tr. 9). Nếu dựa theo “chủ nghĩa nữ quyền sinh thái”, xem Kya và sinh thái đồng lầy như là một bản thể đồng nhất thì những gì “sâu thẳm, đen tối” của nhân vật có thể xem như “đầm lầy” – nơi mà mọi thứ sẽ được giải quyết một cách sòng phẳng nhưng bí ẩn, không dấu vết. Có thể thấy rõ điều này qua cái chết của Chase Andrew – một anh chàng đa tình khét tiếng trong *Vùng Barkley*. Có thể nói, Kya không chỉ học được từ tự nhiên bài học để sống sót mà còn phản kháng lại những mối nguy hiểm vẫn luôn rình rập.

Như đã phân tích ở mục chân thương của nhân vật, chúng tôi đã đề cập đến cách thức mà Chase lừa dối và gây chấn thương cho Kya Clark. Sau khi kết hôn, nhân vật này vẫn thường xuyên quấy rối, săn đuổi và cưỡng bức cô gái đồng lầy như một kẻ săn mồi. Chase là một người đàn ông trong sự tương quan với “chủ nghĩa nhân loại trung tâm” đang đàn áp, tàn phá Kya - một người phụ nữ trong sự tương quan với “sinh thái đồng lầy” bằng những hành động thô bạo như dùng chân đạp lên khoeo chân, thúc gối vào bụng, cởi khóa quần, thui vào mặt, ném ngửa ra đất (trong chương Bị Chase bắt). Có thể nói sự truy lùng ráo riết của Chase là một sự đe dọa nguy hiểm đối với Kya. Một kế hoạch trả thù “kẻ bội tình” được dàn dựng và sắp xếp như một lối thoát dành cho Kya, bản thể đen tối của “cô gái đồng lầy” và cũng là của tự nhiên bắt đầu trỗi dậy để chống trả lại những kẻ gây hại đến chúng. Điều này chỉ được phát hiện vào khoảng bốn mươi năm sau, khi Kya đã qua đời, Tate Walker mới phát hiện những bằng chứng chứng minh cho việc cô đã giết chết Chase Andrews. Đó là dây chuyền vô sò đã mất tích trong vụ án mạng và bài thơ “Đom đóm”:

Dụ hấn tới là chuyện dễ
Như ánh nhấp nháy yêu đương.
Nhưng như cô đom đóm khôn ngoan
Chúng giấu tiếng gọi đầy chết chóc.

Chạm nhau lần cuối,
Chưa trọn;
Bước cuối cùng, một cái bẫy mở toang.
Xuống, xuống nữa hấn rơi,
Mắt hấn vẫn nhìn vào mắt tôi
Cho đến khi lạc sang thế giới khác.

Tôi thấy chúng thay đổi
Đầu tiên là câu hỏi,
Rồi đến câu trả lời,
Cuối cùng kết thúc thôi.

Và tình yêu cũng qua đời
Trở lại cái nó từng là trước khi khởi phát. A.H.

(Delia Owens, 2023, tr. 500)

Đây chính là một minh chứng cho sự “không hoàn hảo” trong việc chữa lành những chấn thương từ tự nhiên. Đồng lầy có thể đẹp đẽ, thơ mộng nhưng đầm lầy len lỏi bên trong thì không như thế. Nó biểu trưng cho những ẩn ức khuất lấp bên trong tâm hồn của một con người chịu nhiều tổn thương. Nếu nhìn vụ án mạng của Chase Andrew dưới góc độ đạo đức của cư dân đến từ thị trấn *Vùng Barkley*, hành động giết người của Kya Clark là một sự suy thoái đạo đức. Nhưng nhìn nhận từ góc độ thực thi đạo đức sinh thái thì đây là hành động chống trả mang tính

chất tất yếu của một cá thể có khao khát sinh tồn mạnh mẽ trước sự tấn công dồn dập của kẻ gây hại. Bài thơ “Đom đóm” đã trình hiện một bức tranh sinh thái cực kì công bằng, Chase như một kẻ săn mồi hung tợn nhưng lại chết dưới tay Kya - một con mồi thông minh có bản năng tự vệ sinh tồn là một sự cân bằng của tự nhiên. Trả thù cũng như một sự chữa lành nhưng không phải mang dấu ấn của lòng nhân đạo, mà thay vào đó là sự trọn vẹn hơn, bao gồm cả sự nhần tâm đến từ bản năng sinh tồn đến tối để tự vệ, đúng như Delia Owens khẳng định từ đầu tiểu thuyết: “Đằm lầy tường tận mọi điều về cái chết, và không nhất thiết coi đó là thảm kịch, chắc chắn chẳng phải tội ác” (Delia Owens, 2023, tr. 10)

Từ những phân tích trên có thể nhận định rằng sinh thái đồng lầy trong tiểu thuyết đóng một vai trò vô cùng quan trọng đối với hành trình tái thiết lập giọng nói của Kya Clark. Độc giả có thêm cái nhìn mới mẻ về sự chữa lành từ tự nhiên, vốn dĩ không mang đến sự lý tưởng mà thay vào đó là một tiến trình sống còn, buộc con người phải chấp nhận thích nghi và hòa mình để tìm thấy con đường sinh tồn. Có thể thấy trong tác phẩm, không gian đồng lầy không chỉ là nơi xoa dịu, cứu mang mà còn là nơi rèn giũa cho nhân vật bản năng tự vệ sắc lạnh.

3. Kết luận

Xã hội loài người đã bạc đãi Kya vô cùng, một cô bé bảy tuổi bị bỏ mặc ở nơi tự nhiên hoang dã đầy rẫy nhiều mối nguy hiểm. Nhưng có vẻ như mọi thứ đều đi ngược lại với điều mà độc giả tưởng tượng, chấn thương do bị bỏ rơi mới chính là nỗi khổ sở to lớn mà nhân vật phải chịu đựng; “sự bỏ rơi” lặp lại theo cấu trúc chất chồng: gia đình – những người tình – cư dân thị trấn Vũng Barkley. Trong khi đó, không gian “đồng lầy” tưởng chừng tiềm tàng những hiểm nguy lại chính là nơi đối xử với cô nàng một cách công bằng nhất: cứu mang, chữa lành tâm hồn đầy tổn thương và dung dưỡng một sức sống mạnh mẽ để Kya chống trả lại những kẻ đe dọa đến sự sống của cô.

Việc nghiên cứu tiểu thuyết *Xa ngoài kia nơi loài tôm hát* dưới lăng kính lý thuyết chấn thương và phê bình sinh thái không những chỉ ra những chấn thương cơ bản của con người trong xã hội hiện đại mà còn khẳng định tầm quan trọng của tự nhiên với vai trò một thực thể trị liệu. Bên cạnh xoa dịu, chữa lành những mặc cảm tinh thần, tự nhiên cung cấp một góc nhìn khác biệt về đạo đức trong môi trường sinh thái. Kết quả của bài viết này góp phần mở ra hướng nghiên cứu liên ngành giữa chấn thương học và phê bình sinh thái không chỉ trong phạm vi tiểu thuyết này mà còn ứng dụng một cách rộng rãi trong việc nghiên cứu nhiều tác phẩm văn học đương đại khác có cùng chủ đề.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Cathy Caruth. (1996). *Vết thương và giọng nói* (Hải Ngọc dịch từ Unclaimed Experienced: Trauma, Narrative, History, Baltimore & London: The John Hopkins University Press, p.1-10). Đăng ngày 08/12/2012. Truy xuất từ: <https://hieutn1979.wordpress.com/2012/12/08/cathy-caruth-vet-thuong-vagiong-noi/>. Truy cập vào lúc 2:10 PM ngày 20/08/2025.
- Delia Owens. (2023). *Xa ngoài kia nơi loài tôm hát* (Trương Hoàng Phương Uyên dịch). TPHCM: Nxb Trẻ.
- Lưu Phóng Đồng, Phạm Đình Cầu. (1994). *Triết học phương Tây hiện đại*. TPHCM: Nxb Chính trị Quốc gia.
- Nguyễn Đăng Điệp, Trần Lê Bảo, Nguyễn Thị Tịnh Thy. (2017). *Phê bình sinh thái: Tiếng nói bản địa – Tiếng nói toàn cầu: Kỷ yếu hội thảo quốc tế*. Hà Nội: NXB Khoa học Xã hội.
- Nguyễn Hào Hải. (2001). *Một số học thuyết triết học phương Tây hiện đại*. Hà Nội: Nxb Văn hóa Thông tin.
- Sigmund Freud. (1955). *Beyond the Pleasure Principle*. The Hogarth Press and The Institute of Psychology – Analysis.
- Sigmund Freud. (2016). *Sâu xa hơn nguyên tắc không đổi* (Thân Thị Mận dịch). Hà Nội: Nxb Tri thức.